

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2016 сыл
Тохсунньу
20 күнэ
Сэрэдэ
№4 (10400)

12+

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

БЭБЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
мунһабыттан
бэлиэтээһиннэр

Бэнидэнньиккэ улуус зем-
леустроителлэрин семинарыгар
босхо бэрриллэр «Дельневосточ-
най гектар» тула кэпсэтии буолла.
Манна ыам ыйын 1 күнүгэр диэри
бу салаага туох үлэлэр ытыл-
лыахтара чуолкайданна. КУМИ
салайааччыта В.Ю. Соловьев иһи-
тиннэрбитинэн икки кадастровый
инженери дуогабарданан үлэ-
һэ ылбыттар, билигин биер уча-
стак сири онорторуу 5 тыһ. солк.
сыаналанар, ону дьонно охсуута
суох буоларын инниттэн 1-төн 1,5
тыһ. диэри солк. (манна кыаммат
араганы киллэрон туран) тари-
бынан сир докумуоннарын оноруу
тэриллээ.

Чэпиэргэ Бөтүн нэһилиэтин
Күнэ, Хамафаттаа «Чемпионнар
бааллара» (бийыл оҕолор кытты-
ылаах), Намга сага кэлбит баһа-
рынай массьыналар парадтара
ытыллынылар. Бээтинсэүэ оҕо-
лорго Баһылык Дьуолката буол-
ан ааста. Маны сэргэ ааспыт нэ-
диэлэүэ Хатыг Арыс нэһилиэтин
Күнэ ытыллына, ИДЬУО 2015
сыллаах үлэтин отчуота буолла.

Оптуорунньукка Намнааҕы
педколледж дьэтигэр биллилээх
государственной деятеле И.Е.
Винокуров 120 сыллаах үбүлүгэ
ытыллылар. «Эрэл» ТХПК бийыл
21,5 мөл. солк. овоцхранилище,
15 мөл. солк. буйуна тутуохтаах,
манна сүрүннээн республикаттан
үп көрүллүү.

Үүммүт нэдиэлэүэ бэнидэн-
ньиккэ М.К. Аммосов аатынан
государственность музейгар
вертолет саахалыгар суорума
суолламмыт, урут экономика
министринэн, РИК салайааччы-
тынан үлэлээбит В.П. Ефимов кэ-
риэһигэр анал стэндэ арыллына.
Оптуорунньукка НКК «Аһаҕас
эфиригэр» тыа хаһаайыстыбатын
биэрэпиһин туһунан кэпсэтигэ
Үөдэй нэһилиэтин баһылыга С.В.
Ядреев кытына. Сэрэдэүэ рес-
публика Ил Дархана улуустар
уонна нэһилиэктэр баһылыктары-
нын кытта көрсүһүүтэ буолар.
Бээтинсэүэ Никольская АКЦ-гар
2015 сылы улууска түмүктээһин
тэрээһинэ ытыллылар.

Тохсунньу 21 күнүттэн улуус
дьаһалтата икки бөлөвүнэн нэһи-
лиэктэргэ сыллааҕы отчуоту ту-
руорар, отгон олунньу 4 күнүттэн
хасты да нэһилиэти холбоон пра-
вительство отчуота саҕаланыа.

ТХУ бу нэдиэлэүэ 1 Хомуста-
аха, Хамафаттаа уонна Таастаах
нэһилиэктэр кредиттэй коопера-
тивтар үлэлэрин билсэр, саҕа-
лааччы фермердэргэ сүбэ-ама
оҕорор сорукутаах тахсыылара
былаанналар.

Тутуу салаатынан 2016 сыл-
га сайаапкалар министрство-
ларын, ведомстволарыннан
Сөбүлөһүгэ киллэрилиннэр.
«Үтүө дьыала» чэрчитинэн Ап-
пааньга культура дьэтигэр тутуу
экспертизата оноһуллуохтаах. 2
Хомустаахха 320 мөл. солк. уулус-
салар, суол-иис оноһуллуохтаах.
Манна АКЦ тутуута, балыһа
көһүүтэ о.д.а. үлэлэр барыахта-
ахтар.

Тохсунньу 20 күнүгэр баһаар-
тан эмсэҕэлээбит Ф.Д. Ушицкая
сага дьэни ыларыгар көмө бэрэ-
эдэтинэн «Сардага» кинотеатрга
16 ч. благотворительной концерт
ытыллыа.

Бэлиэтэнэ В. КАСЬЯНОВ

«Босхо гектар» тула кэпсэтиилэр

Ыам ыйыгар «Дальневосточ-
най босхо бэрриллэр гектар» со-
куона күүһүгэр кириэхтээх. Со-
куон барыла бастакы ааһыны
Госдумага ааспытын иннигэр
билигин даҕаны олоххо киллэр-
рэр механизмнарыгар элбэх өй-
дөммөт түгэннэр, мөккүөрдээх
өрүттэр бааллар. Хас да регион
бу сокуон барылыгар уларыты-
ылары номнуо киллэрбиттэрэ,
онон сокуон ылытыгар улахан
мөккүөр тахсар чинчилээх. Би-
ри өйдүүххэ наада, бу сокуон син

биер олоххо кириэҕэ, онуоха
ким бэлэмнээх бу өтгүнэн ноцо-
отуруо суоҕа.

Бу нүөмэртэн саҕалаан «Эн-
сиэли» хаһыат редакцията «Бос-
хо гектар» тула кэпсэтиилэр»
диэн анал рубрика аһан бэйэбит
санааларгытын, өйдөөбөт тү-
гэннэргитин, чопчу этиилэргитин
биһиэхэ тиксэрэн улууспут
хаһыатыгар кизг дьүүлээһини
таһаарар санаалаахпыт. Ону-
оха кэлтэйдии утарар, үөхсэр-
этиһэр ис хоһоонноох маты-
рыйааллартан туттунаргытыгар
ынырыа этибит, дьүүлээһини
конструктивной, ол эбэтэр соку-

он барылын чопчу пууннарын
илдиритиһэр, манна санааны
аһаҕастык этэр ис хоһоонноох
буоларыгар баҕалаахпыт. Үөһэ
этилибит рубриканан кирибит
матырыйааллар бастакы учар-
рат тахсыахтара уонна бу боппу-
руоһунан дьарыктанар туһаан-
наах органнарга — дьаһалтага,
КУМИ-га тута тиэрдилиэхтэрэ.
Бэйэбит өтгүбүттэн бу сокуон
өйдөммөт түгэннэригэр юристар
уонна специалистар быһаары-
ларын, комментарийдарын кизг
билигэ-көрүүгэ таһаарар бы-
лааннаахпыт.

«Энсиэли» хаһыат редакцията

СИРБИТ-УОППУТ СААҤЫЛАНЫАХТААХ

Бу күһүгүттэн Дьокуу-
скайга Ил-Түмэн депутата И.И.
Шамаев салайааччылаах сир
сокуонун барылын ырытарга,
үөрэтэргэ, билсэргэ «Сир» диэн
общественной түмсүү тэриллэн
үлэтин саҕалаабыта. Тохсунньу
18 күнүгэр Намнааҕы киин биб-
лиотекага «Сир» общественной
түмсүү председатели солбу-
йааччы Яков Семенович Сив-
цев сир сокуонун барылын ту-
ла Нам улууспут туох, хайдах
үлэ бара турарын билсэ, олох-
тоохтору кытта көрсө, өйдөтүү
үлэтин ытыга кэлэ сырытта. Бу
кэпсэтигэ 20-чэ олохтоох дьон
уонна «Нам» улууһа МТ муницип-
альной баайы-дуолу, сири-уоту
дьаһайар МКУ салайааччыта
Владимир Юрьевич, олохтоох
бэйэни салайыныылары кытта
үлэни сүрүннүүр отдел началь-
нига Сергей Сергучев кыттыыны

ыллылар.

Билигин сорох дьон туһана
сылдыар сирдэрин ситэ докуму-
оннаппакка (кадастровый үлэни
ыттарбакка, государственной
регистрацияны онотторбокко)
сылдыаллар. Онон электроннай
кадастровый каартага, сокуон
ыллыллар диэри, сир кыраны-

ысата хаһаайыннааҕа көстөрүн
курдук тына оноттороллоругар
тобоостоох кэм кэллэ. Ону нэ-
һилиэнньэ өйдөтөр уонна тус-
таах үлэни уталыппакка ыты-
гы ситиһэргэ араас таһымнаах
кэпсэтиилэр бара тураллар. Ол
курдук, улууспут нэһилиэктэ-
рин олохтоохтору сирдэрин до-

СОКУОНУ ДЬОННО БЫҤААРЫАХХА!

Бу нэдиэлэ бэнидэнньи-
гэр, тохсунньу 18 күнүгэр, «Нам
улууһа» МТ муниципальной ба-
йага-дуолга, сиргэ-уокка улуус-
тааҕы казеннай тарилтэтин
(КУМИ) салалтата (нач. В.Ю.
Соловьев) республика сир-уот,
баай-дуол сыһыаннаһылары-
гар министрствотын (МИЗО)
уонна баайы-дуолу, сири-уоту
дьаһайар (ИЗО) департамен-
нын салайааччылары кытта кэпсэ-
тэн улуус нэһилиэктэрин баһы-
лыктарыгар уонна землеустро-
ителлэргэ анаан сүбэ мунһабы
тэрийэн ытытта.

Бу мунһаахха СР МИЗО-тун
министрин I солбуйааччы Сергей
Васильевич Местников уонна СР
ИЗО-тун департаменн началь-

нига Ньургустана Николаевна
Пахомова уонна киин солбуйаач-
чыта Анастасия Васильевна Ни-
колаева РФ Уһук Илин регионна
кирээр субъектар сирдэригэр
(о.и. Сахабыт сириттэн) Россия
гражданныгар 1 гектар сири
босхо биэри туһунан РФ Госу-
дарственной Думатынан ылы-
ныллыахтаах сокуон барылын
ырытан, быһааран биэрдилэр.

Бу олус наадалаах тэрээһин-
нэ 9 баһылык, 17 землеустро-
итель улууспут 19 нэһилиэгиттэн
сырытта. Бу сокуон РФ Госу-
дарственной Думатыгар Бастакы
ааһынан дьүүлээһини билсэ-
хтэрэ. Аны субъектартан, граждан-
нартан кирээр этиилэр учуот-
танан сокуон барыла чочуллан,

көрүллэн кэлэр ый санатыгар
ылыныллыа диэн кэтэһэбит.
Туһааннаах сокуон күүһүгэр
ыам ыйын 1 күнүттэн кириэх-
тээх.

Биһиги улууспут респу-
бликага бастакынан «пилотнай
бырайыакка» кириэрин туһу-
на быһаарылына. Улуус олох-
тоохтору, урут сири ылбыттар,
туһана сылдыааччылар, баар
докумуоннарын хомуйан олох-
тоох дьаһалтага, эбэтэр улус
КУМИ-тыгар тийсэн туһааннаах
учаастага электроннай картага
көстөрүн-көстүбэтин билсэхтэ-
рин, чуолкайдаһахтарын наада.

Сир учаастага кадастровый
инженердэринэн быһаһыта
оноһуллубут (межевание) лам-

мыт) уонна государственной ре-
гистрацияны барбыт буоллаҕына
эрэ электроннай картага кириэн
хаһаайыннааҕа көстөр. Онон до-
кумуон ситэри оноһуулары
ситиһэр туһунан сир хайаатар
да кадастрданахтаах, государ-
ственной регистрацияны барбыт
буолуохтаах.

Республикаттан кэлбит са-
лайааччылар сокуону тиэрди-
ни нэһилиэк баһылыктара, ту-
һааннаах специалистара тустаах
сокуону үчүгэйдик билэн-көрөн
баран нэһилиэнньэүэ тиэрдэр,
быһааран биэрэр эбэһинэстээх-
тэрин, тэрээһин үлэлэри үчүгэй-
дик илээн-саҕалаан ытыахта-
ахтарын туһунан санаттылар.

И. ИВАНОВ

Юрий КУПРИЯНОВ, Ил Дархан уонна Правительство дьаһалтатын салайааччы: «ПОЛИТИКА МАННА ТУОХ ДА СЫҤЫАНА СУОХ»

Саха сиригэр «Босхо гекта-
ры» члэри Ил улууспуттан
саҕалаһахтааҕын туһунан
тохсунньу 11 күнүгэр респу-
блика Ил Дархана Егор Борисов
иһитиннэрэн турар, бу иннинэ
кини улууска члэ бэрээдэгинэн
тахса сылдыбытыта. Оттон
манньык пилотнай бырайыагы
Нам сириттэн саҕалаһын ту-
һунан этии федераллары кыт-
та эрдэ дьүүлээһини билсэ-
хтэрэ.

Тоҕо ала-чуо Нам улууһа
пилотнай бырайыакка кири-
дэ? Манньык быһаары кимтэн
үөскээн-төрөөн табыста? Бу
боппуруоттары дьэктэрэригэр
Ил Дархан уонна правитель-

ство дьаһалтатын салайаач-
чыта Юрий Куприяновтан
көрдөстүбүт.

Ю.С. Куприянов: Бу боппу-
руска инициатива биһигиттэн
тахсыбыта. Маньаха Нам улууһа
«Босхо гектар» туһунан сокуону
олоххо киллэригэр бары өтгүнэн
табыгастааҕын учуоттаабыһпыт.
Төрүөттүүр этиини МИЗО (баай-
дуол уонна сир сыһыаннарыгар
министрство) бэлэмнээбитэ.
Нам транспортнай схемата үчү-
гэй, Дьокуускайтан чугас, саа-
май кылаабынайа, бу улуска
сиргэ-уокка бас билии быраабын
регистрациялаһын уонна сири
государственной уонна муницип-
альной бас билигэ аттарыы өт-
түнэн балаһыанна ордук. Онон

«Босхо гектары» үлэригэр про-
блема кыра буолуоҕа.

Корр.: «Босхо гектар» туһу-
на сокуонна этиилэри оноруу-
га рабочай бөлөх мунһабар си-
ри регистрациялаһыны уонна
тыгырыга балаһыанна Бүлүү
улууспут ордуга бэлиэтэмми-
тэ, 100% кэриэ. Тоҕо Бүлүүттэн
саҕаламмата?

Ю.С. Куприянов: Нам улуу-
һугар, эппитим курдук, транс-
портнай өтгүнэн ханна баҕарар
тийэргэ балаһыанна ордук,
оттон регистрация, тыгыры
чаһынан Бүлүүттэн кыранан
хаалар. Бу сокуон сүрүн со-
руга туохха сыйтары? Саха
сиригэр дьону тардан манна
үлэлиллэрин уонна бородуук-

суйаны онороллорун инниттэн.
Өйдөнөрүн курдук, биһиэхэ бу
босхо гектардарга онук элбэх
кини дураһыйаа суоҕа. Онуоха
Бүлүүгэ курдук уустук транс-
портнай схемалаахха отой даҕа-
ны тийиэхтэрэ суоҕа.

Корр.: Бу 2014 с. совтох Нам
улууспут Егор Борисов хоттор-
буттан төрүөттэммит дуо? Уос-
нобоор сылдыарын быһыгы-
на.

Ю.С. Куприянов: Эчи суох,
манньык этэр сатамат, — тол-
куйдуу түһэн баран. — Суох,
манньык биричиинэни хайа да өт-
түнэн көрүллүбэт...

В. ОБЕДИН,
«Якутск вечерний», 2016 с.
тохсунньу 15 к. № 1

Билсинг: сага кинигэ

Биһиги билигин олус ба-
лысханлык, тэтимнээхтик сай-
дар 21 үйгэ ололорбут. Кистэл
буолбатах, дьон кинигэттэн,
аабыттан тэйн ээр. Ол эрэн
төрүт үгэстэргэ, духуобуннай
эйгэ, историяба, тылга-өскө,
төрүт өйгө-санааба болдомто-
лорун ууран үлэтир дьон баар
буоллар, сарсынны күнгэ
эрэллээхпит. Маныха бил-
лэн турар, туох барыта бас-көс

БӨТҮН-СЫРДЫК ӨЙДӨБҮЛ, ЫЧЧАККА АЛГЫС

дьонтон, баһылыктартан туту-
дуктаах. Бу күнүргэ, ол эбэтэр
тохсунньу 14 күнүтүр, бөтүннэр
«Бөтүн. Нам улууна» дьин са-
на кинигэлэрин сүрэхтэтиилэр.
Нэһилик аба баһылыга Миха-
ил Макаров, төһө да сааһынан
эдэр буоллар, туруу үлэһит дьон-
угар аатыгар-суолугар, үлэти-
гэр-хамнаһыгар дьонун болдом-
то ууран, төрөөбүт нэһилиэтин
историятын, дьонун-сэргэтин
үйэтиппит үлэтэ олус кэскил-
лээх уонна хайбаллаах. Кини-
гэ олохтоох дьаһалта быһаччы
кыттыгытынан, үбүлээһининэн,
өйбүлүнэн бэрт кылгас кэм иһи-
гэр хомуллан, бэчээккэ бэлэмнэ-
нэн «Якутия» медиа-холдинга
300 ахсаанынан күн сирин көрдө.
Абыс бастан, 300-кэ сирэйтэн
турар кинигэни нэһилик би-
блиотектарда М.Д. Уваровская,
В.С. Колесова, история учуута-
ла Е.М. Софронов, учууталлар
М.В. Осипов, Л.В. Михайлова хо-

Кинигэ нэһилик тэриллит
комиттэн саалаан түмүлүбүт
киэн ис хоһоонноох, баай исто-
рия көстөр. Айылбаттан айда-
рылыаах, талааннаах, күүстээх-

уохтаах, дьикти дьобурдаах,
улахан үөрэхтээх дьонун-мааны
нэһилик дьонун тустарынан хо-
то суруллубут. Бөтүн айар тала-
аннаах, тумус туттар дьоммут
биһигэ, ытык тыл хоммут сирэ
диэтэхпинэ сыһыам суоҕа. Ки-
нилэргэн «Талааннаах талыгта
Таллан», ССРС суруйааччыла-
рын союһун чилиэнэ Е.С.Сивцев
- Таллан Бүрө дьонун мистэтиг
турар. Кини олоһун, айар үлэтин,
дьиэ кэргэнин, педагогическай
династияларын туһунан интэ-

риэһинэй чаччылар суруллубут-
тар. Кинигэни урукку-хойкуку,
билигин өгнөөх хаартыскалар
силгитин ситэрэн, киэргэтэн би-
эрбиттэр. Онон бу кинигэ олох-
тоохтору уонна бүттүүн улуус
дьонун күүскэ интэриэһиргэти-
ди сыһыбын. Эдэр баһылык
М.В. Макаров кинигэ кирири
тылыгар: «Нэһиликпит былыр-
гытын уонна аныгытын кэспиир
кинигэбит аҕа саастаах дьомму-
тугар сырдык өйдөбүл, ыччакка
алгыс, кэнчээрлэрбитигэр кэ-
риэс буоллун «- диэбитэ олус
суолталаах уонна үйлээх. Кэ-
рэни кэспиир, үтүнү үксэтэр
бөтүннэр кинигэлэрэ хас бир-
ди үнэһилик аайы тарбанан,
илииттэн илиигэ бэрлэлэн хо-
лобур буоллун. Кинигэ – нэһи-
лик историятын, чулуу үлэһит
дьонун туһунан дьонун, саамай
үйэлээх бэлэх буоларын умну-
муохха!

Л. НОГОВИЦЫНА

«ДЬИЭБИТ-УОППУТ ТУПСАРА БУОЛЛАР»

таабы поликлиникаттан «Мо-
бильный центр здоровья», бы-
раас Дь.А. Гоголев кэлэн орто
саастаах үлэтир дьон уонна
кырдыаастар доруобуйаларын
саас, муус устарга чинчийбитэ.
Сайын, от ыйыгар УЗИ ыныран
диспансеризация барааччыла-
ры көрдөрбүспүт. Уопсайынан,
улуустаабы поликлиниканы
кытта ыкса сибээстээхтик үлэ-
лиибит. Ону тэнэ устудуон
стоматолог оҕолор кэлэн дьон
тиһин көрөн, эмтээн барбыта-
ра. Ити курдук, нэһилиэннэ до-
руобуйатын көрүү сылдыарыгар
усулуобуйа, сэрэтэр-харыстыыр
үлэ тэрийэ сатыбыт.

- *Оборудование, мизбэл
чааһа, өрөмүөн үлэтэ хайдабы?*

- Мизбэлбит олус эргэ, тий-
бэт. Оборудование да онук. От-
тон өрөмүөн син барда. Амбу-
латориябыт эргэ өттүн иһиттэн
бүрүйдүбүт, тэстэр батареяла-
ры уларыттыбыт. Саҕа өттүгэр
муостатын итити үлэтэ барда.
Маны А.Г. Кобяков биригээдэтэ
толордо. Санитаркабыт П.В. Пе-
трова балыһаны кырааскалаан,
сууйан-сотон тупсарда.

- *Инники өттүгэр туох ула-
хан сорук баарый, туох кыай-
тарбат?*

- Нэһилиэннэ ахсаана сыл
ааһы улаатар, оҕо төрөөһүнэ
эмиз. Холубура, быллырын 45,
быйыл 58 оҕо төрөөтө. Көһөн кэ-
лэн олохсуйааччы элбиер. Онон
2016 сылга педиатр быраас уон-
на фельдшер туруорсабыт. Ону

таһынан материальной-техни-
ческэй базабыт тупсарыгар ба-
рабыт.

Бу боппуруостар сыл аайы
тураллар эбит да, олоххо кири-
иликтэрин, амбулатория үлэһит-
тэрэ тустаах эбээһинэстэрин чу-
олкайдык толороллорун быраас
Н.И. Жиркова бэлиэтиир. Кини-
лэр ыарыһахтары көрөллөрүн
эмтииллэрин таһынан араас
хайысханан нэдиэлэнэн, ыйынан
отчуоттара, докумуон толору-
ута кэлэ турарын кэпсээтэ. Бу
түбүктээх доруобуйа харыста-
былын үлэһиттэригэр күүстээх
санааны, чэгиэн туругу, дьиэ
кэргэттэригэр этэнгэ буолуу-
ну баара хааллым уонна дьон
олоххо көрдөбүлэ улаатан иһэ-
ринэн, Саха сиригэр тупсаран,
сайыннан оноруу Сыла бил-
лэриллибитинэн балыһаба бла-
гоустройство баар буоларын ту-
руорсалларыгар баа санаабын
биллэрдим.

2015 сыл түмүгүнэн улуус
киин балыһатын быһаарыты-
тынан, быраас Жиркова Н.И. «Не-
имеющий себе равных», меди-
сестэрэ М.С. Ачикасова «Обра-
зец мастерства» анал ааттары
ылбыттар. Оттон 2014 сыл тү-
мүгүнэн «Лучшая организация
работы на участке» номинация
кыайылааһынан буолбуттара.
Ити курдук, бу үлэһит коллектив
Хамааттаабы балыһабы тэрилли-
битэ үбүлүүдээх 70 сылын үр-
дүк ситиһиилээх түмүктэтиилэр.
М.Г. ВИНУКUROVA

Улуус баһылыгынын колонката

ААСПЫТ НЭДИЭЛЭБЭ

Ааҕааччы, доробо!

Биллэрин курдук Дальнай Востока 1-дii
гектар сирин босхо үлэри федеральной сокуон
быһытынан ыам ыйын 1 күнүгүн күүһүгэр
кириэхтээх. Бу улахан мөккүөрдээх сокуон
бырайыага Госдума бастаагы аарыны аа-
спыта, билигин регионнартан, общественной
тэриктэлэргэн кирибит көннөрүүлэри, эбии-
лэри үөрэтии кэнииттэн эмиэ дьүүлгэ туруоҕа.
Сокуон барыла бэчээккэ номно тахсыбыта,
ол эрэн Госдума бүтэһиктээхтик ылынарыгар
биллэрдик уларытара күүттүлэр. Бири өй-
дүүхкэ наада, биһиги сөбүлэһэрбиттэн, ута-
рарбыттан тутулууга суох бу сокуон син бири
ылынылыаба, күүһүгэр кириэҕэ.

Онон ыам ыйыгар сокуон үлэлэтэ даҕаны ким бэлэмнээх, эрдэт-
тэн дьаһаммыт сүүйүүлээх хаалыаба, оттон олорон хаалбыт өттө но-
чоокко тэбиллээҕэ. Сүүйүүтэ дьин кылгас бириэмэҕэ дьонун-сэргэни
атабар туруоран улуус, республика чэрчитинэн сирин-уоту докуму-
оннаан, бас билээччилээн кэлин Россия үрдүнэн уопсай үлэһитигэ
тастан кириэн сиргэ-уокка тиксини аччатыйы буолар. Ночоото өй-
дөнөр — сир-уот докумуона суох картаҕа ким да бас билбэт, аренда-
лаабат курдук көһүннэһинэ ким баарар бу сирин ылар бырааптаах.
Бүтүн биһиги улууспут «Дальневосточной гектары» үлэһитигэ
республикаҕа аан бастааһын пилотнай бырайыак быһытынан
үлэтин саалааҕа. Сорохтор бу сокуону төрдүтэн утаран, биһигэ
эрдэттэн дьаахханан араас форумнарда, ватсапка улуус дьаһалтата
сирин-уотун босхо туран биэрэн эрэрин курдук үһү-бадах кэпсээни
тарбаталлар, хомойуох иһин, манн итгэйэйэйччилэр суох буолбатах-
тар. Эсэ төгүл санаагыһын баарабын, биһиги баа санаабытыттан
тутулууга суох бу сокуон син бири ылынылылар өйдөнөр, очотугар
эрдэттэн сафалыыр, чопчулаан эттэххэ, салгыыр туох да куһаҕаны
аҕалыа суоҕа. Төттөрүтүн, сир докумуонун остугууга, манна юри-
дическай өттүнэн ханлык да сыһыаны онорбокко, этиспеккэ-охсу-
спакка күнтэн күн дьарыктаннаһпыттына ити сокуон күүһүгэр кири-
итиигэр бэлэм буоларга дьулуһуохтаахпыт.

Бүтүннү туругунан кооперативтар уонна бааһынай хаһаайыс-
тыбалар 76%-нара сирдэрин-уоттарын бэйэлэрин бас биллэрэгэр,
сорохтор арендаҕа докумуоннарын ситэриилэр, хаалыт 24%-на ма-
ны ыйылыбыт болдөөххө ситэриэҕэ. Бытаары чачаһынай секторга
тахсыан сөп, бу дьоммут-сэргэбит былыр ылбыт сибидиэтэлистеби-
лэрин сүрүн докумуон курдук санаан хамнаммакка олороллоругар
төрүттэнэр. Дьингэр, докумуон кадастровай өттүнэн, межевай өттү-
нэн толору ситэн Росреестрга тиһилиэхтээх, очотугар эрэ картаҕа
бу сир хаһаайыннаах дьин көстүүҕэ.

Улуус дьаһалтата, нэһиликтер баһылыктара ООПТ (осо-
бо охраняемые природные территории), «Ытык сирдэри» (манна
ыйыахтыыр сирдэр, атын даҕаны историческай, о.д.а. суолталаах
сирдэр кириэллэр) регистрациялырга күн сарсыннытан үлэни
сафалыахтаахтар. Бу республика бюджетиттан хос үбүлээн бэ-
рээдэһинэн толуйулуохтаах, онон улуус бюджетыгар ноҕорууската
аччыыр.

Сир-уот хаһаайыннаах буолууга — бириэмэ ирдэбилэ, право-
вой өттүнэн көмүскэллээх буолуубутун бүтүн дьаһаммахтаһпыттына
сарсын, этэргэ дьылы, арбаастаах да абыраабат балаһыаньыта
өскүн сөп. Онон араас үһүэйэннэри, сэтэрэһиннэри ылыммакка
бу пилотнай бырайыакка кириэн эрдэ сафалыыр (салгыыр) дьон бы-
һытынан бэйэбит интэриэспитин туруулаһабын, сирбит-уопшут
докумуоннарын ситэриэһин! Атын суол суох.

Александр АТЛАСОВ

Аҕыйах тыл миннигэс

ҮЛЭ — АЛБАН ААТ

Намнаабы оройуоннаабы киин балыһаҕа өр кэмнэ таһаары-
лаахтык, сыраалаахтык флюорография эйгэтигэр үлэлээбит Матрена
Михайловна Винокурованы улуустугар билбэт киһи суоҕа буолуо.
Кини Саха Республикатын доруобуйа харыстабылын туйгуна, Нам
улууһун Бочуоттаах гражданина, «Набережной» түөлбөни өр кэмнэ
салайбыт, нэһилиэтин, улууһун туһугар ис дууһатыттан ыалдыар
буолан общественнай үлэттэн туора турбат.

Матрена Михайловна 1959 сыллаахха Намнаабы түбүркүлүүс
диспансерыгар санитарканан үлэти кирибит. Ол үлэти сылдыан
1962 сыллаахха Дьоккуускайга 6 ыйдаах «Рентген-лаборант» куур-
сугар үөрэммит. Оттон ыла тохтобула суох 50-тан тахса сыл устата
доруобуйа харыстабылыгар энкилэ суох үлэлээбит. 1990 сыллаах-
ха Нам улууһунаабы киин балыһа бэтэрээннэрин Сэбиэтин пред-
седателинэн талыллан 25 сыл тухары үлэлээн кэллэ. Кини билигин
төһө да бочуоттаах сыһыаланҕа олордор, бэйэлэрин саастылаах
балыһаҕа үлэлээбит бэтэрээннэрин кытта тиһигин быспака бил-
сэ, көрө-истэ, сүбө-ама буолар. Кини үлэтигэр Рафаида Чумаевская,
Матрена Попова уонна Евдокия Мярикова күүс-көмө буолаллар.
Балыһа бэтэрээннэрэ үлэлээбит кэмнэригэр нэһиликтеринэн
гастрольга, сыһыаланҕарыгар музейдарга, араас экскурсияларга
сылдыаллара, культурнай тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кытталлара.

Балыһа бэтэрээннэрин күргүөмнээхтик үлэлээн ааспыт сыллар-
ын Матрена Михайловна баар хаартыскалаах альбомнар, үлэлэр,
муннахтар туһунан суруллубут хаһын тэтэрээттэр кэрэһилиллэр.

С. АРГУНОВ

Олонхо декадатыгар

Республикатаағы Олонхо декадатыгар аналлаах «Алгыстаах айан» диэн Нам «Сардаҕа» кинотеатрыгар ахсынньыга кыра кыһыл оҥо көтөүрүлээх эдэр ажаларыттан, ийэлэриттэн, кыра оҕолоруттан, улахан дыонулар тийэ тоҕуоруһан кэлэн олонхо түһүлгэттигэр сылдьан бардылар. Мантан көрдөххө Нам нэһилиэн-

Олонхо Ассоциациятын вице-президенэ, саха народнай поэта С.И. Тарасов. Савва Тарасов этэн турар: «Былыр олонхохот хайаан да оҕонньор буолуохтааҕын курдук саныыр этибит, оттон билгитин бу үс күннээх конференция - олонхоҕо күрэхтэн бу оҕолор олонхо эйгэтигэр киирэн олонхоно баһылаан эрэллэриттэн киһи эрэ үөрэр».

2005 сылтан Намнаағы оҕо эйгэтин Түөлбэттигэр эдэр киһи Е.К. Иванова Бү-

АЛГЫСТААХ АЙАН

ньэтин дыоно олонхоҕо интэриэһэ сылтан сыл улаатан иһэрин көрдөрдө.

1991 сыллааха Е.В. Соколова Намнаағы пионердар дьиэлэригэр киирэн Саха оҕотун бэйэтин тылын абылаҕар олонхоһон нөҥүө үһүйән үөрэтэригэр оҕо буолуохтааҕар улахан да киһи кыайан ылыммат этэ. Онтон Ефросинья Васильевна сылтан сыл дьяныһан туран дьярыктаныгытыттан олонхохот, тойуксут оҕолор тахсан кэлбиттэрэ. Бэл 1993 сыллааха Улуу суруйааччыбыт, олонхоһуһпут П.А. Ойуунускай 100 сааһын туоларын төрөөбүт дойдутугар Тааттаҕа дыон-норуот өрө күүрүүлээхтик бэлиэтиир улахан ыһааха Ефросинья Васильевна итиллээччитэ Саша Дьячковскай 9-с кылаас үөрэнээччитэ П.А. Ойуунускай «Ньургун Боотур» олонхоһуттан быһа тардан туойан кыайыһаах тахсан Францияҕа Париж курдук куоракка баран француз-старга Саха олонхоһун туойан иһитиннэрэр чыэскэ тиксибитэ, киини кытта тэнгэ Ира Барамыгина 10-с кылаас үөрэнээччитэ республикатаағы радионан биэри олонхо күрээҕэр «Дырыбына Дырылыатта» диэн кыс бухатыыр» диэн Бэдьээлэ-Проккопий Ядрихинскай олонхоһуттан быһа тардан француз тылыннан Францияҕа Парижка олонхоһон кэлбитэ. Бу олонхоһо оччотооһу Нам орто 1-гы оскуолатын омок тылын учуутала Р.П. Слепцова французтуу тылбаастаабыта. Ити Ефросинья Васильевна олонхоһо үлэтигэр улахан сөҕүмөр ситиһиитэ этэ. Онон оҕолор олонхоһо интэриэстэрин көтөҕөн, аны оҕолор олонхоһон, тойугунан Саха тылын энгин-эгэлтэ кыраа-скалаах бараммат баайын кытта ситиһили билсэннэр, бэйэлэрэ олонхо суруйарга хоһонор буолбуттара.

2001 сыллааха Намга үс күннээх «Оҕо уонна олонхо» диэн республикатаағы күрэх ыһааһыта. Манна республикаттан уочараттар сылдьан улахан сыанабылы биэрэн барбыттара, онук В.В. Илларионов, А.П. Оконешникова, Республикаағы

лүүтээби педколледж фольклорнай отделын ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтээн «Дырыбына Дырылыатта» ансамбльын салайааччытынан үлэли сылдьар. Елена Константиновна Ефросинья Васильевнаны кытта аҕыйах сылга биригэ алгыһан үлэлээн, киниттэн бэрт элбэҕи сөҕөн ылан, киһи үлэтин бэркэ диэн салгаан, кэнэтэн таһаарыһаахтык үлэли сылдьарыттан киһи эрэ үөрэр. Киһи оҕолору фольклорга бары өттүнэн хаһан үөрэтэр эбит. Аны оҕолору детсадтан сағалаан үөрэтэр. Оҕолор чабырҕаһан, үгэттэн сағалаан олонхо, тойук эйгэтигэр үктэнэллэр.

Олонхо «Алгыстаах айан» диэн түһүлгэтэ «Дырыбына Дырылыатта» олонхоһоттон сағаланна. Сыанаҕа олоһон олоһон Олон Вася Дьяковон олонхоһоон доллоһутта, онтон кырачаан олонхоһоттар киһи олонхоһун ситэрэн олонхоһоон дыон сэнгэриитин ыллылар. Вася сэттис кылаас үөрэнээччитэ да республикаҕа номнуо оҕолор истэригэр олонхоһуттартан биер биллэр миэстэни ылбыт. Иван Бублякин үгэтинэн детсад оҕолоро сүрдээгин сөбүлээн хамсанан-имсэнэн үгэни кэпсээбиттэрин дыоннор бэркэ диэн сөбүлээтилэр, маны таһынан чабырҕаһыттар, онтон хомусчуттар таһыстылар.

Мантан көрдөххө бу түһүлгэтэ 200-чэкэ оҕо кытыһа. Оҕолор төрөһүттэрин эмий интэриэһиргэппиттэр, киһилэр төрөһүттэрин кытта биер санаанан сылдьан, оҕолор олоһу сыаналыыр, өйдүүр, кэрэ олоһо тардыһы күүһүрбүт. Онон бу олонхоһо сылдьар оҕолор саналыын-ингэлиин, тыллыын-өстүүн атын оҕолору кытта тэнгэнэн көрдөххө быдан урагылар. Инникитин оҕолор олонхоһо кытта доҕордоһон олох киһи аартыгар дьоллоохтук айаннаахтара диэн эрэннилэр.

З.А.ТИХОНОВА,
РФ үтүөлээх учуутала,
РФ суруналыыстарын Союһун чилиэнэ,
Нам улуһун ытык киһитэ

Кэрэ эйгэтигэр

2016 сыл тохсунньу 5 күнүгэр республика 9 улуһун 15 агрооскуола-ларыттан 94 ырыаһыт учууталлара Модут нэһилиэгэр мустан Саҕа дыллаағы көрү-нары өссө тупсаран, сэргэситэн бардылар. Күрэх балаһыаньытын тутуһан концерды аасыт сылга Гран-при буолбут мелодист, элбэх ырыа күрээтин уонна уус-уран фестивалларын лауреата, дипломана, спорт, сценическэй культура уонна педагогическай үлэ ветерана, Россиятаағы таһымнаах элбэх наҕараадалардаах, Норуот үөрэһиритин туйгуна В.Г. Ядрев ырыатынан алгыстанан сағаланна. Концерды олохтоох культура киһин уус-уран салайааччыта, культура эйгэтин туйгуна Евдокия Шамаева кэрэ көстүүтүнэн, ылбаҕай тылыннан салайан ытта.

Кылгастык республикатаағы агрооскуолалар холбоһуктарынын үлэлэрин ис хоһоонун сырдаттахха, бу күрээби 5-с төгүлүн тэрийээччи, сүүрэн-көтөн спонсордары булааччы «Республика агрооскуолаларынын холбоһуктарынын» толоороччу директора Жирков Николай Семёнович үгүтөт, өһөтө улахан. Агрооскуолаларга үлэлиир педагогтар идэлэрин таһымын үрдэтэрин таһынан,

луоссата» ырыа, II м. – дьябыллар дуэттара «Сайын айы» ырыа, III м. – «Кытыл» дуэт «Сахам сирэ» ырыа (Хаҕалас Булгуннааххааҕа). «Самай саастаах сцена ветерана» ааты Уһээ Булүүттэн сылдьар 74 саастаах ырыаһыт Иван Прокопович Лаптев ылла. «Самай эдэр ырыаһыт» номинацияҕа 20 саастаах Иван Соловьёв (Мэҥэ Хаҕалас, Ороссо-луода) тигистэ.

Көрөөччүлэр биһирэбилэрин кэрэнииллэр Татьяна уонна Филипп Габешевтар дуэттара «Мин соһуччу көрсүбүт тапталым» ырыанан (Ус Алдан, Суотту) ыллылар. «Кэскиллээх ырыаһыт» номинацияҕа Елизавета Портнягина (Ус Алдан, Суотту) тигистэ. «Бастың көстүүлээх көстүүм» аат омугунан нуучча Сальшев Георгий Валентиновичка (Ус Алдан Бэйдингэ оскуолатын преподавателэ) ингэрилиннэ. Ырыа күрээтин кыайыгы чыпчаалын Анна Торохова «Гран-при» (Хаҕалас, Булгуннаахтаах) биллэ. Кэлэр сылга ырыа күрээтин эстафетата элбэх талааннаах толоороччулардаах Ус Алдан Суоттутугар ытылларгына боротоқуол толоорулуна (быһаарыгы: бу күрэх урукку сылга Хаҕалас улуһун Булгуннаахтааҕар ытыллыбытынан).

Дьүүлүүүр сүбээ баарым быһыытынан, сүбэ курдук этиэм этэ: ыллыыр кэмгэ ырыа ис хоһоонугар сөп түбөһин-

АГРООСКУОЛАЛАР ЫРЫА КҮРЭБЭР

киһилэр доһурдарын, талааннарын үһүгуннарар, бар дыонно киһилэр ааттарын билиһиннэрэр, сыннааланнарын туһалаахтык атааралларыгар, өй-санаа, эт-хаан өттүнэн дэгииттэр сайдалларыгар, олоххо бигэ туруктаах буолууларыгар сыал-сорук туруоран айымньылаахтык үлэлиир. Ол курдук кыһынны үһүн каникулга «Быллыр Агрооскуола!» диэн ырыа күрээ, саасы кэмгэ «Агрооскуолаларга туристическай слёт», сайын сағаланьыта ыһаах, күһүн «Сайынны үүнүү түмүгүн быыстапка», ахсынньыга «Өбүгэлэр ооньууларыгар күөн көрсүһүү», үөрэнээччилэргэ араас таһымнаах научнай конференцияҕа аағылар, олимпиадалар ытыллар.

Дьүүлүүүр сүбээ үлэлээтилэр: чилиэннэр - олохтоох культура киһинин директора С.Н. Попова-Ядрихинская, педагогическай үлэ уонна сцена ветерана Е.А. Лукинова, председатель - тэрийээччи бэйэтэ Жирков Николай Семёнович. 43 сайаапкаҕа кирибит ырыалары көмүс күөмөйдөөх ырыаһыттар истин сүрэхтэн толоор көрөөччүлэри астынардылар. Манна биердиилээн ырыаҕа толоорулар эр дыонно, дьахталларга тус-тупса арааран, бөлөһүнэн толооруҕа сыаналанна. Куолаһа арахан ыһырыҕа толоороччулар балаҕа бэлэмнэнэн кэлбиттэрэ көстөр. Концерка ырыаттан атын жанр суох да буоллар, ырыаны толоороччулар салгыһаака ырыа - музыка эйгэтигэр киллэрэн көрөөччүлэр ирдэбиллэрин толоордулар.

Бииртэн биер бэрт ырыаһыт тахсан истэ, дьүүлүүүр сүбээ сыана быһарга мөккүрөдөр таһа сырытылар. Элбэх ырытыһы кэнниитэн бириистээх миэстэлэргэ таһыстылар, биердиилээн эр дыон толооруутугар: I м. - Николай Гоголев (Ус Алдан, Бэйдингэ), II м. - Владимир Третьяков (Тулаҕа), III м. - Николай Фёдоров (Мэҥэ Хаҕалас, Ороссолуода); дьахталларга: I м. - Наталья Дмитриевна Алексеева, культура эйгэтин үтүөлээх үлэһитэ (Уһээ Булүү, Хоро), II м. - Варвара Винокорова (Чурапчы, Одьулуун), III м. - Варвара Колодезникова (Ус Таатта); бөлөһүнэн ырыаларга: I м. - Ус Алдан Суоттутун «Көмүөл» кварталын толооруутугар «Кыайыгы бо-

нэрэн сирэй мимикатын, быһыы-таһаа хамсааһынын саатаахха, көрөөччүлэри кытта сыһаны олохтооххо - ырыа ис хоһооно ордук тиэрдиллэр, итинник толоорууну идэтигибит ырыаһыттарга көрөбүт.

Дьүүлүүүр сүбэ түмүк таһаарар үлэтин кэмизгэр таптыыр ырыаһытты Владислав Ядрев сабыс-сага айан таһааттарбит ырыаларыттан толоор көрөөччүлэри сэргэхситтэ, сага бэчэ-эттэппит үстүү дискэлээх ырыанньыгы билиһиннэрдэ, атыга таһаарда. Манна даһатан кэпсиер эбит буоллаха, Владислав Гаврильевич поэт Юрий Потапов - Саргын хоһоонугар улуус хоһоонньуттарынын түмсүүлэригэр анаан гимн айан Литература сылын түмүгэр толоордо, М.К. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолата 85 сылын туолар үбүлүүйтүгэр анаан Василий Майскай тылыгар гимн айан хору таһааран ылласта. Ити курдук мелодист, ырыаһыт доһорбут айа-тута сылдьар.

Кэлэн ыллаан-туойан барбыт ыалдыттарбыт Гуляев Владимир Иванович директордаах олохтоох оскуола коллективыгар, нэһилиэк салайааччыларыгар, И.С. Охлопков аатынан культура киһинин үлэһиттэригэр бары усулуобуйаны олохтоон истин көрсүһүүлэрин, минньигэс астаах итии чэйдэрин иһин барҕа махталларын этэн тарҕастылар.

Саха дыоно ырыаһыттар, талаана далааһыннаах - ол туоһутун бу концерка көрдүбүт, иһиттибит. Дьон-сэргэ талаанын арийан бар дыоно сэргэхситэр - бу эмиз олох сиэрин-майгытын тупсарар, кэрэ эйгэҕэ ыалдыттар бастың ньыма буолар. Манньык тэрэһиннэри тэрийэр, иилиир-сағалыыр салайааччыларыгыттар барҕа махта! Үтүө санаа, өркөн өй өрөгөйдүү турдун! Күндү көмүс күөмөйдөөх педагог дьоммутугар чэлчэкигэ суох, оҕоно-ыччаты иити-үөрэтии эйгэтин үлэтигэр үрдүк ситиһиилэри бағарыаһын! Бағарыын ылбаҕай ырыаһыт, тупсағай хоһоонгут курдук дириң ис хоһоонноох дьоллоох-соргулаах, эңгисэн-чэбик олоһу!

Е.А. ЛУКИНОВА,
педагогическай үлэ ветерана

ОҕОХАЙ ДӨЙДУТУГАР

Билигин дыон өйө-санаата үһүгунна, сахалыы төрүт үгэстэрбит — олонхоһут, оһуоһайбыт киһиник тарһаран, дириңник үөрэттиллэр буоллулар. Ис-иһигэр киирэн билсэн бардахха киһи сэргирэ, сэнгээрэрэ, хоһобур ыларга элбэх, ол курдук, биһиги «Энсиэли оһуоһай» түмсүүтэ (сал. Евсеева Татьяна Ивановна) үлэлээбиһиит син балай да кэм ааста, ол курдук, түмсүү сүбэлэһэн баран, дыон хайдах үлэлиирин, туох тэрээһиннээх үлэ барарын билээри сүбэ-уопут атастаһа ахсынньы 9 күнүгэр I Хомустаах нэһилиэгэр, кырдыаһастар сэбиэттерин председателэ Дьяконов Михаил Николаевич ыңгырытынан, түмсүүнү кытта көрсөн, санаа атастаһан концерк көрдөрөн, оһуоһайбытын оройуттан тутан, ыллаан-туойан үөрэн-көтөн кэлибит. Биһигини көрүстүлэр итии чэйдээх, ылла ырыалаах, сэргэх кэпсээннээх Хомустаах Далбар Хотуттара, хоһуун-хоодуот бэтэртэн «уолаттара», ытык-мааны балаһан хаһаайката Галина Николаевна. Киһилэргэ сахалыы алгыстаах махталбытын тиэрдэбит, өссө да манлык хамсааһыны, үлэни биригэ түмэн үлэлииргэ эрэнэбит.

Ахсынньы 11 күнүгэр бу түмсүү Мэңэ-Хағалас, Майа сэлэинньэтигэр «Майа оһуоһай» тэриллибитэ 5 сыллаах отчуоттуур үбүлүүйдээх киһэтигэр ыңгырыллан, «Энсиэли оһуоһай» түмсүүгэ бу кэрэ киһэҕэ баран кэлибит. Манна кыттыыны ыллылар «Энсиэли оһуоһай» бас-

тын этээччилэрэ Ядрихинская Ольга Николаевна. Бу туттара-хаптара маанытын, тыла-өһө хоһобуйун, куолаһа ырааһын, манна тийэн сөрү-сөҕөн көрдүм уонна республика — Нам Дархан этээччитэ Хорунов В.Н. — «Дьэргэлгэн» (киһи бу Намна сүрэхтэммит аата), Алексеев Семен Петрович, Евсеева Татьяна Ивановна, 2 Хомустаахтан Пестрякова Лидия Егоровна намнар ааттарынын көмүскээн, ыллаан кэлдилэр. Дьэ, биһиэхэ да бааллар эбит. Манньык тэрээһинтэн киһи элбэҕи билэр-көрөр, сэргирэ элбэх буолар. Майа сэлэинньэ, үлэһит дыоно Саха культуратын өрө туппуттара олох харахха өтө көстөр, бу олонхоһолорун дьэйтэ киһини-куонгун, ырааһын, сахалыы сандалы астарын арааһа элбэҕин, эчи, минньигэһин, ис дууһаттан, ис санааттан тэриллибитэ өтө көстөр. Маны биер киһи онгорбот, бу түмсүү түмсүүлээгин, үлээҕэ дьулуурдааҕын, тулуурдааҕын, бэриниилээгин туоһулуур. Манна киһи сэргигэ диэн, бу тэрээһингэ аға баһылык солбуйааччыта Нестеров Ким Георгиевич илэ бэйэтигин сағалаһааһыттан бүтүөр диэри сырытта. Бу баар — чачы да дыонун-сэргэтин, улуһуну көбүлүүүр салайааччы диэн. Көрөн астынныбит, билээн үөрдүбүт. Бу улахан түһүлгэни Майа общественной сэбиэтин түмсүү председателэ Мария Лукина, оһуоһай түмсүү салайааччыта Мария Шишонино уонна Антонина Петрова тэрийдилэр.

Ыңгырыһаах ыалдытынан сырытта республикатаағы «Утум» общественной сэбиэтин председателэ Васильева Валентина Васильевна, дьэ этэн, кэпсээн сонун элбэх киһитэ. Манна бааллар Хағалас улуһун Дьэппөн нэһилиэгин ыччаттара. Киһилэргэ 10-с кыл. үөрэнээччитэ уол оһуоһайдан дьэирэттэ.

Чачы да оһуоһай остуоруя дойдутугар баран кэлибит. Манан туһанан махталбытын тиэрдэбит Ленскэй нэһилиэк I солбуйааччытыгар Павел Львович Федоровка массыына биэрэн, кыттан кэл-биһипитигэр.

Елена ФИРЦОВА

ЫҢЫРҔАХ ТЫПААР

Нам политехнической бастагы оскуола коллектива, профкома СР үөрэҥириитин туйгуна **ЕМЕЛЬЯНОВА СВЕТАНА ГЕОРГИЕВНАҔА**, төрөөбүт күнүгүнэн итии-истинг эвэрдэ!

Баҕа санаа баһаамын,
Ыра санаа ырааһын,
Истинг идьит ийиитин
Эйиэхэбэ тиэрдэбит.
Сааһыраы санаабакка,
Кырдыар диэни билбэккэ
Уһун дьоһлоох оһоғу,
Сир үрдүгэр баар күндүңү,
Аан дойдуга буолар кэрэни,
Айылба алыптаах дыктитин,
Сырдыгын, сылааһын аныбыт!
**«И.С. Гаврильев аатынан
1 №-дээх НСОШ» МБОУ
коллектива**

Истингник саныыр, тапталаах ийэбитин, эбэбитин, СР доруобуя харыстабылын туйгунун **ДЬЯКОНОВА ГАЛИНА ДАНИЛОВНАҔА**, өрөгөйдөөх үбүлүүгүнэн — 65 сааскын туолбут кэрэ-бэлиэ күнүгүнэн итии-истингник эвэрдэлиит!

Баҕарабыт күн сиригэр баар бары кэрэни, үгүнү, эстибэт эрчими, чэгийн туругу! Чугас дьонун, оһолорун, доһотторун туһугар кыһамньы, эйфэс сыһанын, көмөҥ иһин махтанабыт. Куруук бу курдук сэргэхтик үөрэ-көтө, чэгийн-чэбдик сырыт, дьоллоох буол! Баҕа санааң туоллун!

Эвэрдэни кытта кэргэнин, оһолорун, кийиитин, күтүөттэрин, сиэнэрин

Истингник саныыр дьүөгэбин **АЛЕКСАНДРА ПЕТРОВНА ЧИРИКОВАНАҔА**, 70 сааскын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүүгүнэн

гүнэн итии-истингник эвэрдэлиит!

Баҕарабын кытаанах доруобуяны, сааһырым диэн санаарҕаама, кырдыар диэни киэр элит, куруук үөрэ-көтө сырыт.

Умнумаар дуу, өрүүтүн Төрөөбүт дойдубут «Хайгыалаах» Үүт-сүөгэй салгынын, Түптэ күөх буруогун. Эңсиллэр үс үөстээх Өлүнэ өрүһүн, Күөх ньаассын отугар Төкүңүйэ ооньуурбут, Кэрэчээн лыахтары Эккирэтэ сырсарбыт. Хап-хара моюнньоһон Ураты амтанын, Кып-кыһыл хаптаҕас Ап-аһы сүмэһинин, Минньигэстэй дьэдьэнин.

Умнумуох дуу, өрүүтүн Төрөөбүт төрүт буорбутун, Дьоннорбут оһолор ааспыт Үтүө-мааны сирдэрин.
Дьүөгэң Татьяна Павлова

«Быйаң» ХЭО директорун, улуус депутатун, убаастыыр Аҕа табаарыспытын, музейбыт менаатын **РУСЛАН ЕГОРОВИЧ ОКОРОКОВЫ** «Саха республикатын народнай хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит» үрдүк аат инэриллибитинэн И.С. Шарапов аатынан Никольскайдаағы Сирити туһаны музейин коллектива итии-истинг эвэрдэтин тиэрдэр!

Баҕарабыт чэгийн-чэбдик доруобуяны, олоһо дьулуургут, тэтимгин ыһыктыбакка үлэһилхамсы сырыт. Эвэрдэ тыл эгэлгэтин, баҕа санаа бастыгын аныбыт!

Никольскайдаағы Сирити туһаны музейин коллектива

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҔУН ОЛОХТООХТОРО, БЫЛДЫТТАРА!

«TORUT UU» тэрилтэ кыһынны үлэ режжимигэр кирибитин биллэрэр:

Үлэ күннэригэр сарсыарда 9.00-тан 18.30 ч. дылы үлэлибит.

Дьэбүө илдээн биэри диспетчерэ сарсыарда 9.00 кизэһэ 18.30 ч. дылы сакааһы ылар.

Өрөбүл күммүт хас нэдиэлэ баскыһыанньата уонна тохсунньу 1 күнэ.

Атыыга бааллар: помпалар, кулердар, ону таһынан скандинавскай хаамы тайахтара.

Кирдээх, саһарбыт уонна хайдыһаах баллоннары төттөрү ылбаһыт.

Намга: Чернышевская ул. 6-та, «Олонхо» аты киинэ

Аппаныга: Лена ул. 16-та, өрөбүлэ суох.

Аадырыска тиэрдии телефоннара: 8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70

Төрүт уу — Чэгийн турук — Үйэлэх олох

В ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум» требуется на работу преподаватель русского языка и литературы с высшим образованием.

Обратиться по телефону: 23-0-41, 23-0-92, эл. адрес: pl2upr@mail.ru

Адрес: Намский улус, п. Графский Берег, ул. Советская, 20

В магазине «Диана» (Универсам) поступление унгов прва «Сахабулт», а также обуви от российских производителей.

Грузовые перевозки. Тел. 89644232507

Продаем участок Көчүү 2 — 300 т.р., реальному покупателю — хороший торг. Тел. 89248605079, 89143012135

Продаю холодильник-витрина, чайник для кофе, промышленная фритюрница (+стол). Фото по ватсап. Тел. 89142263039

Продаю частный дом (собственность, 15 соток, водопровод, септик). Тел. 89243661967

Продается зем. участок 12 соток в с. Намцы в р-не Ипподром (имеется свет, газ рядом) — 500 тыс. руб. Тел. 89841089983

Грузовые перевозки по селе, по городу. Тел. 89243661967, 89841160270, 89644258617

Продаю усадьбу 15 соток по ул. Жиркова, 17. Цена - 500 тыс. руб. Тел. 89644239716

Куплю усадьбу ближе к центру. Тел. 89644239716

1. Утвердить основные характеристики и иные показатели местного бюджета на 2016 год:

1) прогнозируемый общий объем доходов в сумме 32 060 876 рублей, из них налоговые и неналоговые доходы в сумме 1 750 776 рублей, безвозмездные поступления в сумме 30 310 100 рублей, из них межбюджетные трансферты из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в сумме 30 186 700 рублей;

2) общий объем расходов местного бюджета в размере 32 060 876 рублей;

3) дефицит местного бюджета в размере 0 тыс. рублей.

Контроль за исполнением настоящего Решения возложить на постоянную комиссию по налоговой, бюджетной и экономической политике (предс. Заболоцкая Н.В.).

Председатель Наследного Совета депутатов МО «Хомустахский 1-й наслег» Республики Саха (Якутия) Николаев Ю.А.

Глава МО «Хомустахский 1-й наслег» Республики Саха (Якутия) Жирков В.Г.

Они его ласково называли Палычем. То ли дело было слышно: «А Палыч рассказав... Палыч нам говорил...». Теперь этого нет... Больше не слышно его энергичных шагов, его увлекательных рассказов на уроках, его песен под гитару... Больше не сидят в его лаборантской дети, готовясь к олимпиадам, конференциям, экзаменам... Но мы знаем, что тот луч света, который он зажег в душах своих учеников, никогда не погаснет. Он будет жить в их сердцах, в памяти коллег, одноклассников, друзей. А значит — он жив, просто перешел жить в другой мир...
Коллектив МБОУ НСОШ № 2

БИЛЭРИИЛЭР

РЕШЕНИЕ № 44-02 с. Кысыл-Сыр 29 декабря 2015 г.

Об утверждении бюджета муниципального образования «Хомустахский 1-й наслег» Республики Саха (Якутия) на 2016 год

Рассмотрев представленный проект местного бюджета на 2016 год с приложениями к нему документами, и руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) «Об устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)», Уставом МО «Хомустахский 1-й наслег» Республики Саха (Якутия), Положением о бюджетном процессе в муниципальном районе (городском округе) «Намский улус», прогнозом социально-экономического развития МО «Хомустахский 1-й наслег» Республики Саха (Якутия), Наследный Совет депутатов МО «Хомустахский 1-й наслег» РЕШИЛ:

КЭРИЭСТЭБИЛ

Никогда не думали, что будем писать о Нем в прошедшем времени... Но вот уже 40 дней нет рядом с нами прекрасного человека, любящего отца и мужа, Учителя от Бога Сыромятненикова Павла Владимировича...

Не хочется писать о нем стандартными фразами, шаблонными предложениями. Потому что сам он был неординарный человек-эрудит, интеллигент, творческий во всем. В родную школу

учителем биологии Павел Владимирович пришел сразу после окончания университета. С тех пор в течение 24 лет учил детей жить сообразно с природой, не только любить ее, но и знать ее секреты, помогать ее питомцам. Много детей прошло через лагерь на реке Кэнкэмэ, одним из основателей которых он был. Даже став взрослыми, уже семейными людьми, бывшие воспитанники Павла Владимировича часто просились туда. А какие уроки он вел! Дети всегда радывались: «Ура! Сейчас у нас биология!». Он умел завораживать своим предметом даже самых непоседливых, самых ленивых.

Миграционная служба информирует

Территориальный пункт в Намском районе межрайонного отдела Управления Федеральной миграционной службы России по Республике Саха (Якутия) поздравляет с 2016 годом!

Напоминаем, что в этом году должны получить паспорт гражданина Российской Федерации:

2002 года рождения по достижению 14 лет;

1996 года рождения по достижению 20 лет;

1971 года рождения по достижению 45 лет.

Граждане РФ в 30-дневный срок после наступления обстоятельств, для выдачи (замены) паспорта представляют документы и личные фотографии непосредственно в территориальный пункт.

Перечень документов:

1. Паспорт гражданина РФ.

2. Свидетельство о рождении. В случае отсутствия свидетельства о рождении обращайтесь в орган ЗАГС для получения повторного свидетельства о рождении.

дени.

3. Две личные фотографии. Для граждан, постоянно носящих очки, обязательно фотографирование в очках. При этом на фотографии должны быть отчетливо видны глаза.

4. Документы, необходимые для проставления обязательных отметок в паспорте:

-документы воинского учета;

-свидетельство о заключении брака или свидетельство о расторжении брака;

-свидетельства о рождении детей, не достигших 14-летнего возраста

5. Госпошлина 300 руб.

В случае необходимости оформления временного удостоверения личности представляется дополнительная фотография.

Прием граждан:

С понедельника по пятницу с 09.00 ч. до 15.00 ч.,

Обед с 13.00 по 14.00,

выходные дни — суббота, воскресенье.

МАХТАЛ

2015 сыл ахсынньы 12 күнүгэр бийиги аймахха тапталаах кэргэним, аҕабыт, Нам 2 №-дээх орто оскуолатын биология учуутала Сыромятников Павел Владимирович күн сириттэн эмискэ ыалдьан олохтон туораабытыгар бийиэхэ күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут киини таптыыр 2-с оскуолатын коллективыгар, бииргэ үөрэммит табаарыстарыгар, үөлээннээхтэригэр, үөрөспит оһолоругар уонна бука бары тиһэх суолугар атаарсыбыт дьоммутугар ис сүрэхтэн тахсар махтал тылларын этэбит.

Кэргэнэ Маргарита Петровна, уолаттара Саша, Игорь

Извещаю всех родных, близких, знакомых о безвременной кончине после долгой тяжелой болезни нашей дорогой мамы, бабушки, сестры
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Дети, внуки, сестра, брат, племянники

Күндү кийииппит, саҕаспыт, педагогическай үлэ ветерана
ИВАНОВА Акулина Львовна уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын кэргэнигэр, ырааппытыгар, убайбытыгар Иннокентий Прокопьевичка, кыргыттарыгар Татьяна, Людмила, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Намтан, Арбынтан, Хаҕаластан, Дьокуускайтан Ивановтар, Уваровскайдар, Стручковтар, Матвеевтар, Расуловтар

Выражаем глубокое соболезнование родным и близким по поводу кончины после тяжелой болезни
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Скормим вместе с вами. Одноклассники

Выражаем глубокое соболезнование однокласснице Молчановой Люде, родным по поводу кончины любимой бабушки
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Скормим вместе с вами. Ученики 3 «а» кл. НСШ № 2, родители, кл. руководитель Эдита Константиновна Винокурова

Администрация, профком, коллектив МБОУ «Намская СОШ № 2» выражает глубокое соболезнование коллеге Молчановой Людмиле Иннокентьевне и всем родным и близким по поводу кончины горячо любимой матери, жены, бабушки
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Скормим вместе с вами.

Выражаем глубокое соболезнование мужу Иннокентию Прокопьевичу, дочерям Татьяне, Людмиле, их семьям, родным и близким по поводу кончины после продолжительной болезни жены, матери, бабушки
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Скормим вместе с вами. Ветераны МДОУ «Солнышко» Матвеева Е.С., Чирикова Т.А., Гаврильева Л.Г., Прокопьева Т.П., Корякина А.Г., Федорова Р.В.

Нам солотун 1 №-дээх «Солнышко» детсадка өр сылларга бииргэ үлэлибит коллегабыт, дьүөгэбит, олобун обо иитиитигэр анаабыт
ИВАНОВА Акулина Львовна уһун, ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытын кэргэнигэр Иннокентийга, кыргыттарыгар Таняга, Людага, күтүөттэригэр, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Д.Д. Потапова, Л.Д. Корякина, Т.Г. Исакова, В.И. Маркова

Коллектив детского сада № 1 «Солнышко» выражает глубокое соболезнование родным и близким в связи с глубокой утратой
ИВАНОВОЙ Акулины Львовны. Помним, скорбим. МКДОУ д/с № 1 «Солнышко», с. Намцы

Күндү балтыбытыгар, эдьийибитигэр Сивцева Ульяна Петровнага кэргэнэ, оһолоругар, сиэннэригэр аҕалара, эһэлэрэ, Хатырык нэһилиэгин олохтооһо, күтүөппүт
СИВЦЕВ Александр Николаевич эмискэ ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытын дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатырыктан, Намтан, Дьокуускайтан бары аймахтара

Күндүтүк саныыр табаарыһым, аймахпыт, Хатырык нэһилиэгин олохтооһо
СИВЦЕВ Александр Николаевич күн сириттэн барытын кэргэнигэр Ульянага, уолаттарыгар Димага, Александрга, кыһыгыгар Мотыга, сиэннэригэр, бары аймах-билэ дьонугар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Окорокотар дьиз кэргэттэрэ

Күндүтүк саныыр убайбыт, аймахпыт, Хатырык нэһилиэгин олохтооһо, тапталаах кэргэн, аҕа, эһэ
СИВЦЕВ Александр Николаевич уһун, ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытын кэргэнигэр Ульяна Петровнага, уолаттарыгар Димага, Сашага, кыһыгыгар Мотыга, сиэннэригэр, бары аймах-билэ дьонугар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Аһыгытын тэңгэ үллэстэбит.

Саҕастара Кэтэриэ, Шура, Балтылара Лена, Люда, Оля

Бииргэ үөрэнэр табаарыспытыгар Охотин Денискэ, ийитигэр, ыраапыгар тапталаах аҕалара
ОХОТИН Александр Васильевич күн сириттэн барытын дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Нам 2 №-дээх орто оскуолатын 3 «а» кылаанын оһолоро, кылаас салайааччыта, төрөппүттэрэ

Истингник саныыр, ытыктыыр балтым, эдьийибит, сибээһин быспака өрүү билэс оһолорбут, кэрэ санаатын, үтө майгытын, истинг-иһирэх сыһанынан бийиги араҕаччылы сылдыбыт сырдык-кэрэ киһибит
АТЛАСОВА Анна Семеновна ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытын дириг кутурбаммытын, аһыгытын оһолоругар, сиэннэригэр, аймах-билэ дьонугар тиэрдэбит. Кытаатын, тулуйун.
Убайа Степан Гаврильевич, киин оһолоро, бары Кириллиннар

Кылаабынай редактор В.Г. Касьянов
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбууааччы — 41496, хаһыаты тангы — 41332, бухгалтерия — 41141, факс — 41141, 41496.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энциэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральная сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүмэрэ — **ШИ №ТУ14-0216.**
Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтигин, дыэбит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияга кирибит суруктар төнөрүллүбөттөр. **Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная ул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Энциэли» хаһыат РИС талылына, таңгылына уонна бэчээтиир сыаҕар бэчээттэннэ.
Аадырыһа: Нам сэл. Заложная ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лие
Көнүл саныанан атыыланар Индекс — Р0005. Тираһа — 1468
Бэчээкэ илии баттаныһын графика — 12:00 ч. 19.01.2016 с.
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 19.01.2016 с.